

Юридичні науки

УДК 343.14

Коломієць Михайло Вікторович

студент

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Коломиец Михаил Викторович

студент

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Kolomiets Mykhailo

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

**ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПРОБЛЕМА
ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ
ДОКАЗЫВАНИЕ В КРИМИНАЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ: ПРОБЛЕМА
РАСКРЫТИЯ ПОНЯТИЯ
CRIMINAL PROVING: THE PROBLEM OF DISCLOSING THE
CONCEPT**

***Анотація.** У науковій статті розглянуті погляди науковців щодо визначення поняття доказування. Не дивлячись на те, що дана тема завжди залишалась актуальною на сьогоднішній день в чинному кримінально-процесуальному кодексі України все ще немає розкриття цього терміну. На нашу думку це є досить негативним явищем, адже доказування у кримінальному процесі відіграє одну з ключових ролей, бо саме завдяки правильному ходу доказування можна захистити не винну людини від незаконних засудження. Нами було запропоновано власне визначення цього дефініцію, яке можна використовувати на законодавчому рівні.*

Ключові слова: істина, справедливість, конституційні права, докази, доказування, істина слідчий, прокурор суд.

Аннотация. В научной статье рассмотрены взгляды ученых относительно определения понятия доказывания. Несмотря на то, что данная тема всегда оставалась актуальной на сегодняшний день в действующем уголовно-процессуальном кодексе Украины все еще нет раскрытия этого срока. По нашему мнению, это является достаточно негативным явлением, ведь доказывания в уголовном процессе играет одну из ключевых ролей, потому что именно благодаря правильному ходу доказывания можно защитить не повинную человека от незаконных осуждения. Нами было предложено собственное определение этого дефиниция, которое можно использовать на законодательном уровне.

Ключевые слова: истина, справедливость, конституционные права, доказательства, доказывания, истина следователь, прокурор суд.

Summary. The scientific article considers the views of scientists on the definition of proof. Despite the fact that this topic has always remained relevant today in the current Code of Criminal Procedure of Ukraine there is still no disclosure of this term. In our opinion, this is a rather negative phenomenon, because evidence in criminal proceedings plays one of the key roles, because it is through the correct course of evidence that an innocent person can be protected from illegal convictions. We have proposed our own definition of this definition, which can be used at the legislative level.

Key words: truth, justice, constitutional rights, evidence, evidence, truth investigator, prosecutor court.

Вступ. На сьогоднішній час світ потерпає від проблеми боротьби зі злочинністю. Кожна держава має свої методи боротьби, свої засоби,

джерела, суб'єктів, уповноважених на здійснення цих дій. На жаль, не без винятку й Україна.

Зараз, особливо протягом останніх трьох років, все частіше вчиняються кримінальні злочини. Кримінальний світ останнім часом починає розростати в силу тих чи інших причин. Безумовно, правоохоронні органи мають боротися з цим, притискувати злочинців різними законними способами, попереджати правопорушення й усувати наявні їх причини, правильно збирати докази й проводити їх аналіз, чітко й тільки відповідно до законодавства проводити процесуальні дії, робити в межах своєї компетенції все, що від них залежить аби захистити права громадян, покращити становище держави в кінці – кінців.

Місце доказів та доказування в Кримінальному процесі України є доволі таки актуальним питанням, тому що від того, наскільки правильно й точно досліджуватимуться докази, на скільки дії сторін кримінального провадження відповідатимуть законодавству, настільки вірним та найголовніше законним буде судове рішення. Також це можна обґрунтувати тим, що, на нашу думку, від якості роботи з доказами залежить і рівень захисту прав, свобод та інтересів громадян від злочинних посягань.

Не зважаючи на те, що докази та доказування не достатньо досліджувалися, дана проблема є дуже важливою і потребує більшої уваги, тому що основним завданням кримінального провадження є саме дотримання основних, установлених законом принципів, на яких власне й ґрунтується кримінальний процес. Докази та доказування є одним із основних сфер у кримінальному процесі України, одним з необхідних умов забезпечення законності в розгляді кримінальних справ.

Стан наукової розробленості теми. Дана тема досліджувалась як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Зокрема, доказуванню у кримінальному процесі присвячені праці Л. Є. Владімірова, М. В.

Духовського, А. Ф. Кістяківського, П. І. Люблінського, В. Я. Дорохова, Л. М. Карнеєвої, В. Г. Лушакевича. Окремий внесок зробили П. М. Маланчук, П. А. Лупінська, Є. Г. Коваленко. Проблемами доказування у кримінальному процесі також займалися такі вчені, як В. Г. Гончаренко, В. П. Гмирко, С. В. Слинько, В. М. Тertiшник та багато інших.

Постановка проблеми. Як відомо питання пов'язані із доказуванням протягом багатьох років було та є у полі досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців і це питання не дивлячись. Це пов'язано перш за все із тим, що без доказів та доказування ніякий злочин не буде належним чином розкритий так, щоб не порушувались конституційні права невинних осіб. До того ж, не дивлячись, що на сьогоднішній день кримінально-процесуальне доказування поповнилося новими знаннями завдяки застосуванню логічних, інформаційних, філософських та нетрадиційними методами пізнання, значна кількість даної тематики все ще залишається невирішеною. Особливо це є відчутним в умовах дії чинного КПК України 2012 року, що й актуалізує розробку наукових засад кримінально-процесуального доказування і, перш за все, його структурних елементів, що матиме важливе методологічне значення для доказування обставин будь-яких кримінальних правопорушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні основи забезпечення доказування в Україні розглядались як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками та суспільними діячами.

Мета дослідження. Формування практичних рекомендацій, які можуть стати основою для ефективного розкриття злочинів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цікавим питанням на сьогоднішній день є те, що законодавець при створенні Кримінально-процесуального кодексу України, як у 1960, так і в 2012 році не врахував того моменту, що у зазначених нормативно-правових актах відсутні визначення такого часто зустрічаемого поняття як «доказування». Таким

чином, серед науковців досі немає єдиної позиції щодо правильного визначення цього поняття, а також визначення його структури. Пропонуємо розглянути погляди деяких процесуалістів щодо визначення даного дефініція, які нас зацікавили.

Так, В. Г. Гончаренко зазначає, що саме та істина, в якій відображається незалежна від суб'єкта дійсність, і повинна бути встановлена у розслідуванні та у судовому розгляді кримінальних справ [1, с.13].

Іншими словами, висновки щодо винуватості конкретної особи у скоєні конкретного злочину і щодо існування у минулому всіх значущих обставин повинні бути адекватними об'єктивній дійсності. Однак встановлена істина – це знання і, попри об'єктивність його змісту, є моментом діяльності людини. Це результати пізнання, що характеризуються усвідомленням істини. Отже, істина завжди носить характер, відбиток форми і тенденції живого, конкретного та

Відмічаємо, що вивчення поняття кримінально-процесуального доказування розпочалося ще в радянські часи. Так, В.Т. Нор зазначає, що це діяльність органів розслідування, прокурора і суду, а також інших учасників процесу, яка здійснюється у встановлених законом процесуальних формах і спрямована на збирання, закріплення, перевірку і оцінку фактичних даних (доказів), необхідних для встановлення істини у кримінальній справі [2, с. 74-75].

В свою чергу С.В. Курильов відзначає, що це діяльність учасників справи і суду по збиранню і дослідженню доказів або самих предметів безпосереднього пізнання, як шуканих фактів, яка своїм призначенням має встановлення істини і відбувається у відповідності з передбаченими законом правилами [3, с. 35].

Заслуговує на увагу думка О.М. Ларіна, який констатує, що доказування – це здійснювана в особливих встановлених законом формах

складна діяльність слідчого, прокурора, суду, а також залучених чи допущених ними інших учасників (суб'єктів) кримінального процесу, яка полягає в дослідженні фактів для пізнання істини про вчинений (чи підготовлюваний) злочин і пов'язаних з ним обставин із метою досягнення визначених законом завдань кримінального судочинства [4, с. 9].

Ф. Н. Фаткуллін вважає, що це процесуальна діяльність вказаних у законі органів та осіб, яка полягає у визначенні можливих слідчих версій у збиранні, перевірці і оцінці доказів та їх джерел по цих версіях, а також в обґрунтуванні достовірних висновків для встановлення об'єктивної істини у справі [5, с. 14].

Отже, вже ці, далеко не всі вказані висловлювання радянських науковців, свідчать про різне бачення процесуалістів щодо визначення поняття кримінально-процесуального доказування: від видалення оцінки доказів за межі цього процесу до включення до нього криміналістичних категорій (слідчих версій).

В сучасних умовах найбільш раціональним визначенням видається те, яке дав В. Я. Тацій. На думку вченого кримінально-процесуальне доказування – це врегульована законом процесуальна діяльність, що полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження [6, с. 196].

Отже, враховуючи ці погляди, кримінально-процесуальне доказування можна визначити як передбачену законом діяльність суб'єктів кримінального процесу по збиранню (формуванню), перевірці й оцінці доказів та їх процесуальних джерел, прийнятті на цій основі певних процесуальних рішень і наведення аргументів для їх обґрунтування (мотивації).

Також, слід зазначити, що поняття доказування розкривається в контексті мети доказування. Спірним у вітчизняній юридичній літературі є питання щодо мети доказування, здійснюваного у кримінальному процесі

[7, с. 133-134]. Так, у більшості процесуальних літературних джерел справедливо відзначається, що метою кримінально-процесуального доказування є встановлення об'єктивної істини [8, с. 37].

Проблема істини в кримінальному процесі виступає, як окремий випадок застосування положень теорії пізнання до одного з багатьох різновидів пізнавальної діяльності людини. В кримінальному судочинстві процес пізнання концентрується на встановленні фактичних обставин справи. Іншими словами, пізнати фактичні обставини кримінальної справи - означає встановити в ній істину. «Істина - це сформоване під час кримінального провадження у передбаченому законом порядку достовірне знання про обставини, які підлягають доказуванню, що відображає вказані обставини в свідомості людей у точній відповідності з дійсністю та/або знання, яке визнано таким за погодженням (конвенцією) сторін», - вважає В. В. Вапнярчук [9, с. 82]. Знайти істину в кримінальному провадженні – це значить виконати одне з завдань кримінального процесу, тобто повністю розкрити злочин, що є необхідною передумовою успішного здійснення правосуддя. Щоб повністю розкрити вчинений злочин, потрібно встановити об'єктивну істину. З часом змінюється і вдосконалюється сам процес доказування в кримінальному судочинстві, його правове регулювання: розширюється коло допустимих слідчих (розшукових) дій, вдосконалюється порядок проведення процесуальних дій, застосування технічних засобів і таке інше, але мета доказування - встановлення об'єктивної істини - залишається незмінною [10, с. 240].

Отже, як ми бачимо, традиційною є концепція, згідно з якою метою доказування є об'єктивна істина. Ця концепція побудована на 2 марксистських тезах: 1) світ може бути пізнаний; 2) практика є критерієм істинності пізнання. Але останнім часом ця концепція дещо похитнулася у зв'язку з появою концепції практичної достовірності, коли метою

доказування визнається достовірність знань, яка дає можливість прийняти обґрунтоване рішення у кримінальній справі.

Отже, кримінальне процесуальне доказування – це діяльність суб'єктів кримінального провадження із збирання (формування), перевірки та оцінювання доказів, а також із формулювання на підставі цього певної тези (обвинувальної чи виправдувальної) та наведення аргументів для її обґрунтування.

Отже, як ми бачимо питання щодо мети доказування в кримінальному провадженні так і залишається ще дискусійним. Проте, ми залишаємось на тих позиціях, що метою доказування в кримінальному провадженні є встановлення об'єктивної істини.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можемо зробити узагальнюючий висновок, що кримінально-процесуальне доказування – це здійснювана в правових і логічних формах частина кримінально-процесуальної діяльності сторін і суду, що полягає у висуванні можливих версій щодо системи юридично-значущих обставин кримінального провадження, у збиранні, перевірці та оцінці доказів за цими версіями, а також в обґрунтуванні висновку про доведеність вини особи та його подальшому обстоюванні у судових стадіях процесу.

Література

1. Гончаренко В.И. Использование данных естественных и технических наук в уголовном судопроизводстве (Методологические вопросы) / В.И. Гончаренко. К.: Вища школа, 1980. 160 с.
2. Маланчук П. М. Практичні аспекти застосування тимчасового доступу до речей і документів як заходу забезпечення кримінального провадження / П. М. Маланчук // Правовий вісник Української академії банківської справи. № 2(11) 2014 . С. 65-68.

3. Курылев С.В. Основы теории доказывания в советском правосудии I С.В. Курылев. М., 1969. 203 с.
4. Ларин А.М. Доказывание на предварительном расследовании в советском уголовном процессе : дис. канд. юрид. Наук / А.М. Ларин; Московский государственный университет. М.,1961. 217 с.
5. Фаткуллин Ф.Н. Общие проблемы процессуального доказывания / Ф.Н. Фаткуллин. Казань, 1976. 207 с.
6. Лобойко Л. М. Кримінальний процес: підручник / Л. М. Лобойко. К.: Істина, 2014. 432 с.
7. Кримінальний процес [текст]: підручник. / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удазової, Д. П. Письменного. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 544 с.
8. Коваленко Є. Г. Наукові засади кримінально-процесуального доказування: монографія / Коваленко Є. Г. К.: Юрінком Інтер, 2011. 444 с.
9. Кримінальний процес : підруч. / Бойко О.П., Гаркуша А.Г., Захарко А.В., Литвинов В.В., Рогальська В.В., Сербін М.М., Солдатенко О.А., Федченко В.М., Черняк Н.П./ кер. авт. кол. д-р юрид. наук, доц. О.Ф. Кобзар. У 2-х ч. Ч. 1. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 337 с.
10. Актуальні питання кримінального процесу України [текст]: навч. посіб. / [Є.М. Блажівський, Козьяков, О.М. Толочко, С.С. Мірошніченко, Г.П. Власова та ін.]; за заг. ред. Є.М. Блажівського. К.: Національна академія прокуратури України; Центр учбової літератури, 2013. 304 с.